

# Gaziantep Barak Müziği Üzerine Bir Araştırma

Savaş EKİCİ

Barak, uzun tüylü bir av köpeği, kurt başı anlamlarını taşımaktadır. Kaşgarlı Mahmut ise, efsanevi bir kuşun ihtiyarladıktan sonra iki yumurta yumurtladığını, bunlardan birisinden kendisinin son nesli olan yavrusu, diğerinden ise Barak denilen sahibine sadık bir köpeğin çıktığını belirtmektedir. Şamanlar ise, oturdukları mukaddes evlere bark ve barak isimlerini vermişlerdir.

Ortaasya'dan göç eden Türkmenler'in bir kısmı yerleşik hayata geçerek ziraatle uğraşmışlar, diğer bir kısmı ise göçebe hayatını devam ettirmişlerdir. Yerleşik hayata geçen Türkmenlere **Barak**, göçebe hayatını devam ettirenler ise **Türkmen** adını korumuşlardır. Türkmenler'in bir kolu olan Baraklar, Anadolu'nun çeşitli yerlerine yerleşmişlerse de günümüzde en çok Gaziantep, Urfa, Kahramanmaraş ve Adana bölgelerinde yaşamaktadırlar.

1989 yılı içerisinde Gaziantep ili, ilçeleri ve köylerinde yaptığımız folklor çalışmaları sonucu, çoğunlukla uzun hava formunda söylenen Barak türkülerini, iskan türküleri, kahramanlık türküleri ve sevda türküleri gibi üç ana başlık altında topl-

yabileceğimiz kanaatine vardık.

Bölgede «**Yüksek Hava**» denilen uzun havalar, oldukça tiz seslerden başlayarak pes seslere doğru bir seyir izlemekte ağlamaklı, isyankar, ve sitem dolu bir tavırla söylenmektedir. Barak ağzı söyledikleri bu uzun havalardan başka «**Düden Ağzı**» (Düden : Suriye'de bir köy) ile söylenen uzun havalar da tespitlerimiz arasındadır.

İskân türkülerinde çoğunlukla, Barak'larm Ortaasya'dan Anadolu'ya gelişleri ve geldikten sonra hükümet tarafından yerleşik hayata geçmeleri için yapılan baskılara karşı çıkan isyanlar, kendilerinden önce Anadolu'da yaşayan diğer aşiretler ile kendi aralarında çıkan sürtüşmeler anlatılmaktadır.

Kalktık Horasan'dan sökün eyledik  
Düşürdüler bizi uzun yollara  
Omuzlarda parıldayan uzun şefeler  
Aşırdılar bizi karlı dağlara  
Bölük bölük oldu yüklendi göçler  
Atlandı ihtiyarlar yayandır gençler  
Başımıza geldi gördüğümüz düşler  
Bizden sonra bir nam kalsın ellere

Bunlardan başka kahramanlık ve sevgi üzerine söylenen türküler de oldukça fazladır. Kahramanlık konulu türkülerin çoğunluğu, Gaziantep'in kurtuluşunda büyük yararı olan çete reisleri üzerinedir. (Şahin Bey, Ali Paşa) Sevgi üzerine yakılan türkülerde ise kavuşamayan sevgililer, cvlenen eşlerden birine bir başkasının sevdalı olması veya evlendiği kişiye lâyük görülmemesi gibi konular işlenmiştir (Ezo Gelin, Haco Gelin vb.)

Bölgede en fazla söylenen, Beyvelet, Hürşut, Ali Paşa, Firuz Bey, Şahin Bey, Karacaoğlan, Köroğlu, Beymayıl, Kılıçoğlu (Kılınçoğlu), Ezogelin, Hacogelin, Dertli Kerem, Garip, Barak Dertlisi, Barak Dönesi, İskân, İsebalı, gibi adlarla bilinen bu ezgilerin çoğu Garip, Kerem ve Müstezat ayağındadır.

Barak müziğinde önemli bir yeri olan Uzun Havalar oldukça yaygın bir şekilde çalınıp söylenmekle beraber, şimdi söylenmeyen fakat bundan yaklaşık 40-50 yıl öncesine kadar «Leylim Havası» denilen kırık havaların da söylendiğini tespit ettik. Bu havaların, düğünden birkaç hafta önce damadın evine bayrak dikilip, düğün hazırlıkları başladıktan sonra akşamları damadın evinde toplanılıp çalgısız olarak oyun oynarken söylendiği, edindiğimiz bilgiler arasındadır. Leylim havaları (Türküleri), genellikle halay çekilirken söylenir. Halay grubunun başında bulunan kişinin söylediği türkü, halayda bulunan diğer kişiler tarafından deme-çevirme dediğimiz tarzda tekrarlanarak söylenmektedir.

Leylim havalalarının ses aralıkları uzun havalara göre daha dardır. Bunun sebebini, halay çekilirken söylendiği için fazla tiz (ince) ve pes (kalın) seslere inilip çıkılmamasına bağlayabiliriz.

Bölgedeki düğünlerde davul ve zurna yaygın bir şekilde kullanılmakla beraber ,otarak âlemlerinde uzun havalara eşlik çalgısı olarak bağlama kullanılmaktadır. Düğünlerde, oyun oynanırken kırık havalar çalınmakta fakat arada zurnalardan birisi karar sesinde dem tutarken, diğerinin yol göstermesiyle (açış yapmasıyla) yine bölgede yaygın olarak bilinen uzun

havalalar çalınıp söylenmektedir. Gaziantep'in Nizip ilçesine bağlı Yeşerti köyünde rastladığımız bir düğünde On iki tane davulcu ve zurnacının olduğunu gördük. Çokşuruk köyü'nden Hacı Sarı'nın anlattığına göre, bundan 40-50 yıl önce bölgede «Abdal» diye adlandırılan müzisyenler bir çadırda oturmakta geçimlerini düğünlerden aldıkları eskiden «Şabaş» denilen ücretle sağlamakta, diğer bütün ihtiyaçları ise köylüler tarafından karşılanmaktaydı. Daha önceleri her aşiretin kendi bünyesinde bir müzisyen (abdal) gurubu bulundurduğu ve bu müzisyenlerin diğer aşiretlerin düğünlerine gitmedikleri de tespitlerimiz arasındadır.

Baraklar, sevdalarını, kahramanlıklarını duyularıyla birleştirip, şiirlerine konu ederek kendilerine özgü bir ezgi ile yığurmuş ve bu ezgileri çalmış söylemişlerdir. Bu ezgiler de Halk Müziğimize ayrı bir renk katmış ve daha çok zenginleşmesini sağlamıştır.<sup>8</sup>

#### YARARLANILAN KAYNAKLAR :

1. ÖZBAŞ, Ömer, Gaziantep Dolaylarında Türkmenler ve Baraklar. Cihan matbaası Gaziantep. 1958
2. ÖZBAŞ, Ömer. İlbeyli Türkmenleri Arasında. Gaziantep Halkevi Dil, Edebiyat, Tarih, Şb. yayınlarından. C.H.P. Basımevi. Gaziantep. 1939.
3. ÖZDEMİR, Ahmet. Avsarlar ve Daloğlu. Dayanışma yayınları. Ankara. 1985.
4. GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp. Barak Oyunları ve Senem. T.F.A. 6. cilt. 121. sayı. 1959.
5. ŞAHİN, Ali. Güney Anadolu'da Beydili Türkmenleri ve Baraklar. Doğu Ltd. Şti. matbaası. Ankara. 1962.
6. YALGIN, Ali Rıza. Barak ve Burak. T.F.A. 4. cilt. 75. sayı. s. 1195-1196. Ekim. 1955.
7. YALGIN, Ali Rıza. Cenupta Türkmen Oymakları. Hazırlayan, Sebahat Emir. Ankara. 1977.
8. Bu yazı hazırlanırken, Nizip ve Oğuzeli nüfuslarına kayıtlı çeşitli yaş ve mesleklerden 10 kaynak kişiden de yararlanılmıştır.